

کارین دبور

ترجمه‌ی حسین نیکبخت

ناشر: کتابخانه

استیلای امرمنفی

شرحی انتقادی بر فلسفه‌ی هگل

www.ketab.ir

سرشناسه: بور، کبس ده، ۱۹۶۵ - م. Boer, Kees de
عنوان: استیلای امر منفی: شرحی انتقادی بر فلسفه‌ی هگل
نام پدیدآور: نویسنده کارین دیورا؛ ترجمه‌ی حسین نیکبخت؛ ویراستار مجتبی درایی
مشخصات نشر: تهران: شباهیز، ۱۴۰۰
مشخصات ظاهری: ۳۲۸ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۱۷۸-۲۴۰۱
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
یادداشت: عنوان اصلی: On Hegel : the sway of the negative, 2010
عنوان دیگر: شرحی انتقادی بر فلسفه‌ی هگل
موضوع: هگل، گئورگ ویلهلم فریدریش، ۱۷۷۰ - ۱۸۳۱ م.
موضوع: Hegel, Georg Wilhelm Friedrich
موضوع: Negativity (Philosophy) / (نفی) فلسفه / Logic / منطق
شناسه افزوده: نیکبخت، حسین، ۱۳۶۴ -، مترجم
رده بندی کنگره: B۲۹۴۸
رده بندی دیویی: ۲
شماره کتابشناسی ملی: ۸۶۸۶
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

www.ketab.ir

استیلاي امر منفي

شرحی انتقادی بر فلسفهی هگل

On Hegel: The Sway of the Negative

Karin de Boer

نویسنده

کارین دی‌بور

ترجمه

حسین نیک‌بخت

ویراستار علمی

مجتبی درایتی

طراح جلد

نمونه‌خوان

طراح جلد

طراح جلد

چاپ و صحافی

پرديس دانش

چاپ اول: اسفند ۱۴۰۰، ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۱۷۸-۲۴-۱

قیمت: ۱۱۵۰۰۰ تومان

نشر شب‌خیز: تهران، انتهای اشرفی اصفهانی، خیابان نفت، پلاک ۴۴، واحد ۲۲

تلفن: ۴۴۸۷۰۴۲۶

Email: nashreshabkhiz@gmail.com

nashrshabkhiz

فهرست

پیش‌گفتار مؤلف برای ترجمه‌ی فارسی ۱

پیش‌گفتار دبیر مجموعه‌ی انگلیسی ۵

مقدمه ۹

فصل یکم: تراژدی ۱۹

مقدمه ۱۹ | جستاری درباره‌ی حق طبیعی ۲۱ | اورستیا ۲۴ | درهم‌تنیدگی‌های

تراژیک ۲۵ | آنتیگونه ۲۸ | منطق درهم‌تنیدگی ۳۷

فصل دوم: منطق ۴۳

مقدمه ۴۳ | عقل و فاهمه ۴۴ | ترکیب استعلائی ۴۸ | هگل، کانت و متافیزیک

عام ۴۹ | هگل، کانت و متافیزیک خاص ۵۱ | محتوای منطق ۵۳ | از من تا

مفهوم ۵۶ | مفاهیم ترکیبی به مثابه‌ی تعاریف امر مطلق ۵۹ | نقش مفاهیم

ترکیبی در شناخت کرانمند ۶۳ | اصل علم نظرورزانه ۶۶

فصل سوم: منفیت ۶۹

مقدمه ۶۹ | تاریخ اندیشه‌ورزی ناب ۷۰ | آموزه‌ی هستی ۷۵ | آموزه‌ی ذات ۷۹ |

آموزه‌ی مفهوم ۸۳ | مفهوم چیزی ۸۵ | شکل‌های منفیت مطلق ۸۷ | نیرنگ

مفهوم ۹۳ | روش علم نظرورزانه ۹۸

فصل چهارم: تراژدی و منطق ۱۰۳

مقدمه ۱۰۳ | گرایش تراژیک آموزه‌ی آنتی‌نومی‌های کانت ۱۰۴ | مفهوم
بی‌کرانی ۱۰۸ | مفهوم برای خودبودگی ۱۱۳ | مفهوم تناقض ۱۱۶ | بازشناسی ۱۱۸
تراژدی و مدرنیته ۱۲۱ |

فصل پنجم: زمان و حرکت دایره‌وار ۱۲۵

مقدمه ۱۲۵ | هگل و شلینگ ۱۲۷ | دایره‌ی دایره‌ها: ساخت نظام ۱۳۱ |
آغازگاه منطقی جهان ۱۴۲ | متافیزیک زمان از دید هگل ۱۴۶ | درهم‌تنیدگی
اولیدی مفهوم و زمان ۱۵۱ |

فصل ششم: طبیعت ۱۵۳

مقدمه ۱۵۳ | حد میانی بین طبیعت و آگاهی ۱۵۴ | اثیر ۱۵۷ | مکان و
زمان ۱۵۹ | طبیعت غیرارگانیکی و ارگانیکی ۱۶۴ | حیوان ۱۶۵ | آگاهی
انسانی ۱۶۹ | مؤخره ۱۷۲ |

فصل هفتم: زبان ۱۷۵

مقدمه ۱۷۵ | ظهور زبان در کلمه‌ی دور ۱۷۷ | کلمه‌ی آغازین ۱۸۱ | رسوخ
متقابل زبان و اندیشه در یکدیگر ۱۸۳ |

فصل هشتم: غایت‌شناسی ۱۸۷

مقدمه ۱۸۷ | رابطه‌ی غایت‌شناسی ۱۸۹ | غایت‌مندی بیرونی ۱۹۰ | وسیله ۱۹۲ |
غایت‌مندی درونی ۱۹۴ | غایت نهایی جهان ۱۹۶ | درهم‌تنیدگی غایت و
برون‌بودگی درونی آن ۲۰۲ | روح کرانمند ۲۰۶ | منفیت تراژیک ۲۰۹ |

فصل نهم: تاریخ ۲۱۳

مقدمه ۲۱۳ | فهم هگل از تاریخ جهانی ۲۱۵ | اقتصاد ۲۱۹ | سیاست ۲۲۴ |
کشمکش‌های بین‌فرهنگی ۲۳۰ | هدف تاریخ جهانی ۲۳۹ |

مؤخره ۲۴۳

یادداشت‌ها ۲۴۷

کتاب‌نامه ۳۰۹

نمایه ۳۱۹

پیش‌گفتار مؤلف برای ترجمه‌ی فارسی

من در سال ۱۹۶۵ در هلند متولد شدم و در اواخر دهه‌ی ۱۹۸۰ در آمستردام به تحصیل در رشته‌ی فلسفه پرداختم. در یکی از درس‌های مقطع لیسانس، استادمان فلسفه‌ی هگل را به ما معرفی کرد و توضیح داد که چگونه روح مطلق خود را در طبیعت خارجیت می‌بخشد و، گام‌به‌گام، به فقهی پیچیده‌تر از خویش دست می‌یابد و از این رهگذر خود را در تاریخ جهانی فعلیت می‌بخشد. زیبایی و ژرفای نظام فلسفی هگل عمیقاً من را تحت تأثیر قرار داد. مدت کوتاهی پس از آن، مطالعه‌ی آثار هایدگر، دریدا، لویناس و دیگر فلاسفه‌ی قاره‌ای قرن بیستم را آغاز کردم و نقد آن‌ها بر رمان‌های روشنگری، از جمله برتری عقل، پیشرفت تاریخی و خودآیینی فردی عمیقاً توجه‌ام را جلب کرد. مسلماً نقد آن‌ها فلسفه‌ی هگل را نیز به اندازه‌ی فلسفه‌ی دکارت و کانت، هدف قرار می‌دهد.

تنش بین نظام فراگیر هگل و واسازی‌های مدرنیته در قرن بیستم در مرکز مطالعات بعدی‌ام جای گرفت و نهایتاً محرکی شد برای پژوهش‌ام درباره‌ی هگل و دریدا و نیز نگارش کتاب حاضر. اگرچه در این کتاب به‌ندرت ذکری از هایدگر و دریدا به‌میان می‌آید، تلاش‌ام در راستای بسط بینش هگل در باب کشمکش‌های تراژیک به‌طریقی غیرهگلی عمیقاً وام‌دار آثار آنان است.

پیش‌گفتار حاضر را با اشاره به بستر جغرافیایی، فرهنگی و روشنفکری‌ای که این کتاب از بطن آن برآمده است آغاز کردم. اشاره به این امر برای من مهم بود زیرا ترجمه‌ی فارسی در دسترس خوانندگانی قرار می‌گیرد که بخشی از تاریخی بسیار متفاوت‌اند و ممکن است دیدگاه بسیار متفاوتی در باب مضمون‌های جوامع معاصر داشته باشند. حتی

در صورتی که چنین باشد، امیدوارم کتاب حاضر بتواند به مباحثات و تأملاتی که متأثر از زمینه‌ها، مبارزات و آرمان‌هایی دیگرند کمک کند.

به باور من این امر امکان‌پذیر است چرا که این کتاب به پرسش‌هایی می‌پردازد که برای بخش بزرگی از جهان معاصر واجد اهمیت‌اند: چگونه می‌توان آزادی همه‌ی انسان‌ها را تأمین کرد و در عین حال مانع از آن شد که خودخواهی‌ای که عمیقاً در سرمایه‌داری ریشه دارد سبب نابودی حیات جمعی شود؟ چگونه می‌توان فهم مدرن از آزادی را با لزوم محافظت از منافع بلندمدت جوامع سازگار ساخت؟ کتاب حاضر پاسخ سراسری برای این پرسش‌ها و پرسش‌های مشابه پیش نمی‌نهد. بلکه خوانشی از فلسفه‌ی هگل به دست می‌دهد که تمرکز آن روی بینش هگل درباره‌ی پویایی تراژیک کشمکش‌هایی است که حیات انسانی و خاصه مدرنیته را متأثر می‌سازند.

البته هگل عمدتاً به پیشرفت‌باوری، تقدم عقلانیت و خوشبینی در قبال دستاوردهای مدرنیته‌ی زمانه‌اش شهره است. اما وی همچنین فیلسوفی است که، متفاوت از دیگر فلاسفه‌ی مدرن، اهمیت کشمکش‌های تراژیک و نقش منفیت در حیات انسانی و تاریخ انسانی را برجسته ساخت. در کتاب حاضر، بینش وی را در کانون توجه خود قرار می‌دهم و آن را در قالب آن چه «منفیت تراژیک» می‌خوانم بسط می‌دهم. بنا به این خوانش، آن چه می‌توانیم از هگل بیاموزیم این است که هر اصل بنیادی یا تعیین یک سویه‌ای چنان با متضادش درهم تنیده است که کشمکش گریزناپذیر بین دو طرف تضاد لزوماً به غلبه‌ی یکی از آن‌ها بر دیگری ختم نمی‌شود. از این چشم‌انداز، اصل بنیادی آزادی فردی و لزوم محافظت از منافع جامعه به مثابه‌ی یک کل، تعیینات متضاد مدرنیته‌اند که به نحوی اجتناب‌ناپذیر در تعارض باهم قرار می‌گیرند اما این تعارض لزوماً به راه‌حلی پایدار نمی‌انجامد. به‌طور مشابه، به گمان من می‌توانیم از هگل بیاموزیم که انگاره‌ی مدرن آزادی فردی از همان بدو امر چنان با خودخواهی درهم تنیده است که خطر فروپاشی درونی به دلیل زیاده‌روی‌های سرمایه‌داری، مصرف‌گرایی و فساد گسترده همواره جوامع مدرن را تهدید می‌کند. به باور هگل این که اجازه داده شود این زیاده‌روی‌ها بدون هیچ قیدوبندی جولان دهند به اندازه‌ی تلاش برای سرکوب همه‌جانبه‌ی آزادی فردی، غیرعقلانی است. به علاوه، از دید من، سیر رویدادها از زمان هگل تاکنون این امر را حتی با وضوحی بیشتر آشکار ساخته است که هیچ راه میان‌بر پایداری بین این سویه‌های متضاد در کار نیست و این که کشمکش‌های تراژیک دوباره و دوباره در طول تاریخ سر بر می‌آورند.